

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Кафедра соціології та філософії

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до

ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

(З ФАХУ)

Спеціальність: 054 Соціологія. Освітня програма Соціологія

Мелітополь, 2023 р.

Методичні рекомендації до виробничої практики Спеціальність 054 Соціологія. Освітня програма Соціологія муніципальної політики/Афанасьева Л.В., зав кафедрою, доц., канд. філософ. наук; Букреева І.В., доц., канд. філософ. наук; Глебова Н.І., проф., док. соц. наук; Глинська Л.Ф. доц., канд. філософ. наук; Семікін М.О., доцент, канд. філос. наук, заступник міського голови Мелітопольської міської ради Запорізької області

Рецензенти: Гордієнко Н.М. – проф., д.соц.н., проректор з наукової роботи та інноваційної діяльності

Орлов А.В. – директор ТОВ «Стратегічного розвитку територій»

Методичні рекомендації розроблені на основі робочої програми з виробничої практики (з фаху) для здобувачів вищої освіти: другий (магістерський), галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, *спеціальності 054 Соціологія освітньої програми Соціологія муніципальної політики.*

В методичних рекомендаціях розкрито: мету, завдання, перелік компетентностей та програмних результатів, які набуваються здобувачем вищої освіти під час проходження практики, структура зміст й вимоги до організації та проходження практики, оформлення звітних матеріалів.

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри соціології та філософії Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 2 від «14» вересня 2022 року)

Ухвалено на засіданні навчально-методичної комісії факультету інформатики, математики та економіки Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Протокол № 4 від «25» листопада 2023 року)

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

I. Пояснювальна записка

II. Мета виробничої практики

III. Перелік компетентностей та програмних результатів, які набуваються здобувачем вищої освіти під час проходження практики.

IV. Організація проведення практики

V. Бази проходження виробничої практики

VI. Зміст практики

VII. Перелік навчально-методичної літератури

VIII. Форми і методи контролю. Критерії оцінювання

IX. Вимоги до Звіту

X. Документи:

Додаток 1. План-графік проходження виробничої практики

Додаток 2 Зразок щоденника виробничої практики

Додаток 3 Зразок індивідуального щоденника виробничої практики

Додаток 4 Зразок звіту проходження виробничої практики

Додаток 5. Зразок індивідуального звіту проходження виробничої практики

Додаток 6 Зразок характеристики керівника бази практики на роботу здобувача

Додаток 7 Зразок Протоколу.

Додаток 8 «Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти за освітніми ступенями бакалавра і магістра у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького»

<https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/Polozhennya-pro-praktichnu-pidgotovku-zdobuvachiv-vishhoyi-osviti-za-osvitnimi-stupenyami-bakalavra-i-magistra-u-Melitopolskomu-derzhavnomu-pedagogichnomu-universiteti-imeni-Bogdana-Hmeln.pdf>

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним із засобів успішної підготовки здобувачів вищої освіти до професійної діяльності в сфері соціології є практика, яка є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки фахівців у ЗВО. Виробнича практика (з фаху) є ключовим і технологічно важливим компонентом ефективної фахової діяльності соціолога.

Виробнича практика (з фаху) загальною тривалістю шість тижнів (9 кредитів)

Специфіка професійної діяльності соціолога, яка потребує вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, професійної компетентності та високої відповідальності, визначає особливу важливість формування фахових умінь і навичок, а також певних професійно значущих Soft Skills навичок в процесі навчання майбутніх соціологів.

Виробнича практика (з фаху) здобувачів вищої освіти є важливим етапом їх професійної підготовки. Вона спрямована на закріплення знань і умінь, отриманих здобувачами в процесі навчання зі спеціальності, оволодіння навичками рішення соціально-професійних задач, участі в науково-дослідній діяльності з аналізу та прогнозування соціальних процесів і відносин, засвоєння інноваційних методик і способів організації соціологічних досліджень.

Суть виробничої практики – удосконалити професійні вміння та навички здобувачів на основі залучення до практичної діяльності та якісніше закріпити теоретичні знання. Виробнича практика є одним з видів навчального процесу і спрямована на розвиток умінь застосовувати на практиці отримані теоретичні знання, навички самостійного проведення соціологічних досліджень з подальшою обробкою результатів за допомогою програмного забезпечення.

Виробнича практика (з фаху) проходить на відповідних базах практики. Базами практик можуть бути (незалежно від форми власності): підприємства, організації, установи, соціальні центри, маркетингові служби, громадські організації, центр соціологічних досліджень МДПУ імені Богдана Хмельницького.

Виробнича практика (з фаху) є обов'язковою складовою процесу підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 054 Соціологія. Дана програма практики базується на «Положенні про практичну підготовку здобувачів вищої освіти за освітніми ступенями бакалавра і магістра у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького» ухваленого на засіданні Вченої ради Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького від 21.09.2021 року і введено у дію наказом ректора №38/01-05 від 21.09.2021 року.

II. Метою виробничої практики є здобуття вмінь, навичок дослідницької/проектної роботи та досвіду проведення соціологічного дослідження, що включає весь комплекс дослідницьких/проектних робіт: підготовку програми соціологічного дослідження, розробку інструментаріїв збору соціологічної інформації, проведення соціологічного дослідження, здійснення аналізу за його результатами, підготовкою Звіту та його презентацією.

Процес проходження виробничої практики передбачає вирішення здобувачами наступних **завдань**:

- закріплення знань з програмування соціологічного дослідження та актуалізація теоретичних знань з розробки елементів програми та інструментарію соціологічного дослідження соціальних явищ і процесів;
- закріплення та апробація знань з методології та методів збору соціологічної інформації та розвиток навичок творчого, самостійного осмислення соціальних процесів і явищ, обґрунтування способів їх вирішення;
- практичне застосування соціологічних методів збору, обробки і аналізу інформації для діагностики соціальних проблем;
- розвиток навичок теоретичного обґрунтування вживаних методів і підходів до вирішення соціальних проблем;
- розвиток навичок творчого, самостійного мислення, навчання методам і способам його реалізації в професійній діяльності;

- формування умінь постановки і теоретичного пояснення соціальних проблем;
- подальший розвиток навичок збору, систематизації, обробки, аналізу матеріалів, одержаних в ході конкретно-соціологічного дослідження, правильного їх підбору для верифікації пояснень суспільних проблем і явищ;
- освоєння навичок Soft Skills і умінь професійного, міжособистісного спілкування, підтримка відповідних відносин у команді;
- розробка конкретних пропозицій і рекомендацій щодо поліпшення в сферах, які досліджуються;
- самостійне вивчення наукових, науково-практичних статистичних та інших інформаційних джерел, гуманітарного, соціокультурного і соціологічного напрямку, пов'язаних із характером професійної діяльності з метою удосконалення загальної теоретичної і практичної підготовки;
- самоаналіз результатів практики і якості виконаних професійних функцій, самооцінка рівня досягнутої кваліфікації і компетентності з метою співвідношення власного рівня підготовки і здібностей для виконання функцій за фахом.
- формування навичок проєктної компетентності.

III. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.

СК03. Здатність проєктувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію.

СК04. Здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень.

СК05. Здатність обговорювати результати соціологічних досліджень та проєктів українською та іноземною мовами.

СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК07. Здатність розробляти та оцінювати соціальні проекти і програми.

СК08. Здатність співпрацювати з європейськими та євроатлантичними інституціями.

СК 9. Здатність аналізувати факти та явища, які впливають на формування міського середовища

СК 10. Здатність використовувати крос-секційні та моніторингові дослідження у вивченні суспільних змін

Під час участі здобувачів у реалізації проектів (під час проходження виробничої практик) формувати навички проєктної компетності: дослідної (вміння працювати з інформацією, проводити пошук, відбір, ставити завдання і цілі, складати план, структурувати, робити висновки); мультимедійної (вміння використовувати кілька каналів сприйняття інформації в проєкті, працювати з мультимедійними засобами, створювати презентації); інтегративної (усвідомлення інтеграційних зв'язків між дисциплінами, здатність синтезувати знання в проєктах); когнітивної (вміння організувати самостійну пізнавальну діяльність, проводити аналіз і синтез інформації, наявність аналітичного мислення, інтелектуальна лабільність); креативної (наявність креативного мислення, прагнення до творчого пошуку, оригінальності).

Внаслідок виконання завдань виробничої практики здобувачі набувають такі програмні результати:

ПР02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.

ПР03. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя.

ПР04. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань.

ПР05. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.

ПР06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ПР07. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей.

ПР09. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

РН 10. Здатність аналізувати соціально значущі проблеми та процеси з метою прийняття відповідних рішень для соціального проектування та прогнозування розвитку міста.

РН 11. Використовувати головні методи аналізу регіональних та місцевих проблем та технології їх вирішення, які необхідні в дослідницькій діяльності соціолога, в його роботі в муніципальних, громадських та політичних інститутах, в консалтингових та ін. структурах.

РН 12. Розробляти схеми і методики аналізу (моніторингу) системи міського управління, ситуації міста тощо; формулювати місію і стратегічні пріоритети розвитку міста.

IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Виробнича практика проводиться згідно Положення про організацію освітнього процесу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

<https://drive.google.com/file/d/1HWL9vuhcizztkaC6wgF-zXhr43uGR1W0/view>,

Положення про бально-накопичувану систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

<https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkvL-LNTIjWRX/view>

та Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького

<https://drive.google.com/file/d/1QCa95v-CKgN1H634SknHr31ySX7-Kt5g/view>.

Підготовка здійснюється в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладачів кафедри соціології.

Здобувач вищої освіти має показати вміння самостійно організовувати й планувати роботу, рівень оволодіння основами теоретичних і практичних знань із фундаментальних соціологічних дисциплін, а також рівень оволодіння студентами технологіями роботи сучасного соціолога.

Основна спрямованість виробничої практики (з фаху) здобувачів вищої освіти - виявити вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, ставити та вирішувати практично-орієнтовані фахові завдання. Виконуючи завдання виробничої практики здобувачі вищої освіти оволодіють уміннями та основним навичками проведення соціологічного дослідження.

Отже, виробнича практика (з фаху) з поступовим розширенням спектру практичних завдань і включенням різних професійно-важливих соціологічних технологій забезпечує отримання здобувачами вищої освіти умінь та навичок практичної й прикладної роботи соціолога.

Здобувачі вищої освіти-практиканти:

1) одержують від керівника практики Університету направлення на проходження практики;

2) одержують від особи, відповідальної за практики на факультеті/керівника практик від кафедри, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, звіт-щоденник, індивідуальне завдання, форми звітної документації тощо) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів, ознайомлюються з робочою програмою практики;

3) до початку практики проходять інструктажі з охорони праці і техніки безпеки, про порядок проходження практики;

4) своєчасно прибувають на базу практики;

5) у повному обсязі виконують всі завдання, передбачені робочою програмою практики;

6) дотримуються правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;

7) своєчасно готують, відповідно до вимог робочої програми практики, звітну документацію, у визначений термін надають її керівнику практики від кафедри та складають залік;

8) беруть участь в установчій та підсумковій конференціях з практики.

Здобувачі вищої освіти можуть самостійно, за погодженням з кафедрою, обирати для себе місце проходження практики. В цьому випадку здобувачі вищої освіти-практиканти не пізніше ніж за чотири тижні до початку практики надають клопотання від адміністрації організації, підприємства, установи будь-яких форм власності.

Здобувачі вищої освіти заочної форми навчання, які працюють за фахом майбутньої спеціальності, можуть проходити виробничу практику за основним місцем роботи за умови надання довідки та характеристики з місця роботи, ксерокопії трудової книжки до заочно-дистанційного відділу.

Тривалість робочого часу здобувачів вищої освіти під час проходження практики на тиждень складає 30 годин (6 годин на добу).

Принципи організації практики:

Студенти-практиканти повинні строго дотримуватися режиму праці бази практики, етичних принципів професійної діяльності соціолога, усвідомлювати межі власної компетентності.

Підведення підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми та індивідуальних завдань.

Звіт з виробничої практики приймається і оцінюється науково-педагогічним працівником-керівником практики від кафедри. Звіт з виробничої практики захищається у комісії, призначеній завідувачем кафедри соціології та філософії, у вигляді конференції. Оцінка з практики виставляється здобувачам вищої освіти відповідно до діючої системи оцінювання в Університеті та на підставі перевірки відповідної звітної документації; характеристики науково-педагогічного працівника-керівника практик від кафедри, керівника практики з боку закладу, підприємства, установи, організації; презентації результатів проходження практики під час захисту звіту; відповідей на запитання членів комісії з прийому заліку з практики.

Оцінювання здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання видів діяльності здобувачів вищої освіти на практиці. Формою підсумкового контролю є диференційований залік.

V. БАЗИ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Виробничу практику здобувачі проходять на базі Центру соціологічних досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького та позауніверситетських баз практики - у провідних організаціях, що займаються соціологічною діяльністю, і з якими кафедра соціології має відповідні Договори: структурні підрозділи при державних адміністраціях (міста, області); громадські організації та об'єднання, Агенції регіонального і місцевого розвитку, структурні підрозділи приватних та державних компаній з маркетингу, кадрового забезпечення, стратегічного планування та прогнозування, та в рамках реалізації окремих проєктів, які мають у своїй структурі дослідницькі компоненти, тобто установи, підприємства, організації, які мають належні умови для проведення практики та проводять соціологічні дослідження чи здійснюють розробки за напрямками, що відповідають тематиці та змісту освітньо-професійної програми.

Для забезпечення практики здобувачі закріплюються за кафедрою соціології із призначенням їм наукових керівників відповідно із спеціалізацією

та навчальним навантаженням та наказом про «Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти за освітніми ступенями бакалавра і магістра у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького».

VI. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Опис виробничої практики.

Виробнича практика (з фаху) включає виконання наступних видів робіт:

Установчі збори. Знайомство з і специфікою роботи бази практики
Розробка методологічної частини Програми соціологічного дослідження
Розробка методичної частини Програми соціологічного дослідження
Розробка організаційно-процедурної частини Програми соціологічного дослідження.
Обговорення і затвердження Програми соціологічного дослідження
Розробка дизайну анкети /гайду/сценарію
Обговорення і затвердження дизайну анкети/ гайду/сценарію
Проведення пілотажного (пробного) дослідження спрямованого на опанування методики збору первинних даних.
Розробка інструментарію комп'ютерної обробки результатів пілотажного (пробного) дослідження
Обробка результатів пілотажного (пробного) дослідження/стенаграфування
Формування масивів одно й двовимірних розподілів (таблиць)/транскрибування/ щільний опис/контент-аналіз
Розробка SWOT-аналізу
Підготовка звіту
Презентація результатів дослідження

Тривалість і терміни проведення практики визначаються відповідно до навчального плану та графіку навчального процесу рівня вищої освіти "Бакалавр" факультету інформатики, математики та економіки Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Практика проводиться на 4 курсі *270 годин*, (9 кредитів) формою підсумкового контролю є *захист*; триває 6 тижні.

Під час проходження практики у межах проєктної діяльності її терміни переносяться відповідно періоду реалізації проєкту у позанавчальний час.

Здобувач повинен дотримуватися календарного плану-графіка проведення виробничої практики (*Див. Додаток 1*).

По закінченню практики здобувачі подають звіти про проходження практики керівникам на кафедрі соціології та філософії. Захист результатів проходження практики відбувається на засіданні кафедри не пізніше у термін, вказаний у Наказі ректора про «Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти за освітніми ступенями бакалавра і магістра у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького».

У відповідності до мети виробничої практики та згідно із календарним планом-графіком (*Див. Додаток 1*) під час проведення практики здобувачі вищої освіти мають:

- ознайомитися зі специфікою роботи обраної організації-базису практики;
- розвивати навички і вміння інформаційно-аналітичної, проєктної, дослідницької, діагностичної та консалтингової діяльності для вирішення актуальних проблем функціонування суспільства в сучасних умовах;
- набути навички Soft Skills, організації роботи та безпосередньої праці в колективі під час організації та проведення емпіричного соціологічного дослідження;
- ознайомитись зі способами організації дослідницької діяльності, методами та результатами досліджень бази практики;
- набути вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, фактичного матеріалу для розробки програми власного дослідження та аналізу даних, необхідних для підготовки й виконання курсових й дипломних роботи;
- закріпити вміння з написання Звітів за результатами проведеної роботи, а також формулювання висновків.

Керівництво практикою покладається на викладачів, які призначаються кафедрою відповідно до навчального навантаження. Керівник від кафедри здійснює постійний контроль виконання здобувачами, що проходять практику, всіх завдань практики.

У процесі проходження виробничої практики обов'язковим є залучення здобувачів до всіх видів дослідницьких/проектних робіт та виконання всіх завдань, передбачених робочою програмою практики.

Результати проходження практики оформлюються у підсумкових звітах здобувачів, що подаються на кафедру. Захист результатів практики відбувається на засіданні кафедри соціології та філософії чи публічній презентації Замовнику.

Виробнича практика зараховується здобувачам, які успішно виконали її програму, вчасно подали звітну документацію і успішно захистили результати практики на засіданні кафедри.

Місце виробничої практики у навчальному плані підготовки здобувачів. Виробнича практика проходить в узгодженні з навчальним планом підготовки здобувачів рівня вищої освіти бакалавр, спеціальності 054 Соціологія. Здобувачам були прослухані наступні навчальні дисципліни з нормативної частини циклу професійної підготовки:

- Програмування соціологічного дослідження (3 -4 семестр);
- Методи збору соціологічної інформації (5-6 семестр);
- Методологія соціологічних досліджень (5 та 6 семестр);
- Математичні методи в соціології (5 семестр);
- Методи комп'ютерної обробки соціологічної інформації (6 семестр);
- Організація та методи вибіркового дослідження (5 семестр).

Зв'язок виробничої практики із дисципліною «Програмування соціологічного дослідження».

Під час проходження виробничої практики здобувачі матимуть змогу практично застосувати такі здобуті вміння:

- підготовка методологічного, методичного та процедурного розділу програми дослідження;
- складання робочого плану соціологічного дослідження;
- формулювання проблеми, об'єкту, предмету, мети, завдань емпіричного соціологічного дослідження;

- здійснення теоретичної інтерпретації та операціоналізації основних понять дослідження;

- здійснення попереднього системного аналізу об'єкту дослідження;

- формулювання дослідницьких гіпотез;

- обґрунтування вибору методу збору інформації.

Зв'язок виробничої практики із дисципліною «Методи збору соціологічної інформації».

Під час проходження виробничої практики здобувачі матимуть змогу практично застосувати такі здобуті вміння:

- проектування інструментарію дослідження (опитувальники, аналіз документів, тощо);

- оцінка якості дослідницького інструментарію;

- вибір адекватного методу збору інформації в залежності від мети, завдань дослідження, дослідницької стратегії та наявних ресурсів;

- планування процедури соціологічного дослідження на етапі збору інформації;

- орієнтація в типових помилках, що виникають на етапі збору соціологічної інформації.

Зв'язок виробничої практики із дисципліною «Методологія соціологічних досліджень».

Під час проходження виробничої практики здобувачі матимуть змогу практично застосувати такі здобуті вміння:

- описувати та застосовувати базові критерії науковості;

- формулювати дослідницькі запитання та конкретизувати мету дослідження;

- розробляти дизайн та інструментарій для досліджень базового рівня складності;

- порівнювати переваги й обмеження різних методів збору соціологічної інформації;

- здійснювати аналіз і синтез, представлення й інтерпретацію числової і нечислової соціологічної інформації;

- узагальнювати та зіставляти результати різних досліджень. Обґрунтовувати методологію та висновки власного дослідження;

- користуватися ключовими відкритими базами/банками соціальних даних.

Зв'язок виробничої практики із дисципліною "Математичні методи в соціології".

Під час проходження виробничої практики здобувачі матимуть змогу практично застосувати такі здобуті вміння:

- описувати та застосовувати базові критерії науковості та обґрунтування методів обробки соціологічної інформації;

- будувати інструментарій вимірювання для емпіричного соціологічного дослідження;

- визначати способи перевірки гіпотез конкретного дослідження на основі аналізу емпіричних даних;

- готувати дані емпіричного соціологічного дослідження для комп'ютерного аналізу (опис структури даних, введення даних, корекція даних, перетворення даних та обчислення додаткових змінних, відбір даних для аналізу за різними критеріями тощо);

- вміти аналізувати якість вибірки та здійснювати за необхідності ремонтування вибірки;

- визначати застосовність відповідних методів аналізу до даних конкретного емпіричного соціологічного дослідження;

- здійснювати аналіз даних засобами комп'ютерних програм статистичного аналізу;

- інтерпретувати результати комп'ютерного аналізу та робити обґрунтовані висновки, необхідні для емпіричного соціологічного дослідження.

Зв'язок виробничої практики із дисципліною «Методи комп'ютерної обробки соціологічних даних».

Під час проходження виробничої практики здобувачі матимуть змогу практично застосувати такі здобуті вміння:

- програмувати та планувати аналітичні процедури в соціології;
- організовувати процедури обробки соціологічних даних;
- ідентифікувати типи шкал для вимірювання соціальних змінних та формувати паспорти (шаблони) обробки даних;
- виконувати аналіз однієї змінної за допомогою таблиць частот і відсотків та відповідних описових статистик;
- виконувати аналіз розподілу двох дискретних змінних за допомогою двовимірних таблиць частот та відсотків;
- обчислювати та інтерпретувати коефіцієнти зв'язку між двома змінними, вимірними за шкалами різних типів;
- будувати довірчі інтервали для основних статистичних показників
- перевіряти базові статистичні гіпотези для основних статистичних показників.

Зв'язок виробничої практики із дисципліною «Організація та методи вибіркового дослідження».

Під час проходження виробничої практики здобувачі зможуть проявити та закріпити такі здобуті вміння:

- обґрунтувати найбільш доцільні підходи до конструювання вибірки соціологічного дослідження;
- формувати репрезентативну вибіркову сукупність у дослідженнях базового рівня складності та розраховувати її обсяг;
- формувати вибірку з урахуванням наукової проблеми, визначення об'єкта і предмета дослідження, його мети і завдань, стратегічного плану, вибору основного методу збору даних;
- проводити оцінку репрезентативності вибірки;
- здійснювати ремонтування вибірки шляхом зважування.

Обов'язки керівника практики від кафедри

Викладач, який здійснює керівництво практикою на кафедрі відповідає за організацію та проведення установчих зборів та захисту результатів практики на кафедрі.

На початку практики викладач, який здійснює керівництво практикою на кафедрі здійснює інструктаж здобувачів-практикантів, надає їм необхідні документи, методичну допомогу та інформує здобувачів про систему звітності та критеріїв оцінки практики.

Впродовж практики викладач, який здійснює керівництво практикою на кафедрі надає здобувачам-практикантам необхідні матеріали та провидить консультації щодо організації та проведення соціологічного дослідження.

Викладач, який здійснює керівництво практикою на кафедрі здійснює контроль за проходженням практики здобувачами та перевірку відповідності наданої звітної документації прийнятим нормативним стандартам.

Обов'язки здобувачів

У встановлений час з'явитись на установчі збори з питань організації практики. Дотримуються правил охорони праці та техніки безпеки.

Своєчасно одержати від керівника практики всю необхідну інформацію щодо порядку та термінів проходження виробничої практики, вимог до оформлення звітної документації та правил захисту результатів практики.

У повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками викладача-керівника.

Вчасно заповнювати необхідні документи практики.

Своєчасно та у відповідності до нормативних вимог подати звітні документи на кафедру та захистити їх.

VII. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2003. 192 с.
2. Методи збору, аналізу та комп'ютерної обробки соціологічної інформації Навчально-методичний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. 412 с.
3. Опрос общественного мнения. Под ред. Н.В. Паниной. К.: Институт социологии НАН Украины, 2003. 84 с.
4. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. К.: Інститут соціології НАН України, 2007. 320 с.
5. Практикум з соціології: навч. посіб. для студ.вищ.навч.закл./за ред. В.М.Пічі. 2-ге вид вид.,стер. Львів: Магнолія плюс, 2008. – 368 с.
6. Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Методология и методы социологических исследований: Учеб.пособие. К.: МАУП, 2000. 304 с.
7. Технологія прикладних соціологічних досліджень. Навчально-методичний посібник. К.: Інститут соціології НАН України, 2003.124 с.
8. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. Розділ IV. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень. Львів: Кальварія, 2004. 544 с.

VIII. ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Звіт з виробничої практики захищається у комісії, призначеній завідувачем кафедри соціології та філософії. До складу комісії можуть входити керівник практик Університету і керівник від бази практики.

Оцінка за виробничу практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість за підписом науково-педагогічним працівником-керівника практики від кафедри і членів комісії та в залікову книжку за підписом науково-педагогічного працівника-керівника практики від кафедри.

Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедр, підсумкових конференціях здобувачів вищої освіти з практики, а загальні підсумки – на вчених радах Університету та інституту/факультетів не менше одного разу протягом навчального року з оформленням відповідних протоколів.

Здобувачу вищої освіти, який на підсумковому заліку отримав незадовільну оцінку, може бути надано можливість повторного проходження практики, але з підвищенням оцінки не більше ніж до «задовільно». Дозвіл на повторне проходження практики надає ректор своїм наказом на підставі службової директора інституту, декана факультету за погодженням із керівником практик Університету.

Всі завдання, які виконує здобувач-практикант, підлягають диференційованій оцінці з боку викладача, який здійснює керівництво практикою від кафедри на підставі перевірки відповідної звітної документації; характеристики науково-педагогічного працівника-керівника практик від кафедри, керівника практики з боку підприємства, установи, організації; презентації результатів проходження практики під час захисту звіту; відповідей на запитання членів комісії з прийому заліку з практики. Оцінки вносяться в заліково-екзаменаційну відомість та в залікову книжку за підписом науково-педагогічного працівника, керівника практики від кафедри і членів комісії.

Оцінка роботи практиканта на виробничій практиці (з фаху) включає бали за такі види робіт:

/п	Види робіт	Кількість балів	Хто оцінює
I	- організаційна робота: ознайомлення зі специфікою роботи бази практики, аналізом ведення документації; опрацювання інформаційних джерел та статистичних даних з обраної теми дослідження.	Мінімум – 4 бали Максимум – 10 балів	Керівник від кафедри, Керівник бази практики
II	- змістовність та якість виконання науково-практичних завдань: розробка програми соціологічного дослідження; підготовка методичних документів для польового етапу дослідження/ підготовка паспорту для введення даних у програму SPSS/, підготовка гайду, сценарію. Підготовка методичних документів для контролю польового етапу опитування (інструкція інтев'юера, модератора, маршрутний лист) Проведення інструктажу із збору первинної	Мінімум – 25 балів Максимум – 40 балів	Керівник від кафедри, Керівник бази практики

	соціологічної інформації/ Проведення інструктажу із введення даних у програму SPSS/стенаграфування/транскрибування. Проведення контролю польового етапу опитування. Проведення обробки даних (одновимірні та двовимірні розподіли/стенаграфування/транскрибування/контент-аналіз/щільний опис. Підготовка підсумкового документу (Звіту)		
III	-рівень оволодіння практичними вміннями і навиками за спеціальністю: письмовий звіт про проходження практики	Мінімум – 6 балів Максимум – 20 балів	Керівник від кафедри
IV	-захист результатів практики на засіданні кафедри соціології	Мінімум – 15 балів Максимум – 30 балів	Члени кафедри

Здобувачу вищої освіти, який не виконав програму практики з поважної причини, надається право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених Університетом. Здобувачу вищої освіти, який на підсумковому заліку отримав незадовільну оцінку, може бути надано можливість повторного проходження практики, але з підвищенням оцінки не більше ніж до «задовільно». Дозвіл на повторне проходження практики надає ректор своїм наказом на підставі службової директора інституту, декана факультету за погодженням із керівником практик Університету.

Результати практичної діяльності здобувачів оцінюються за 100-бальною шкалою, враховуючи бали за всі різновиди робіт, а також за звіт з практики та його захист на кафедрах.

Шкала оцінювання

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою		За шкалою ECTS
90-100	відмінно	5	A відмінно
82-89	добре	4	B добре (дуже добре)
74-81			C (добре)
64-73	задовільно	3	D (задовільно)
60-63			E задовільно (достатньо)
35-59	не задовільно	2	FX (не задовільно з можливістю повторного складання)
1-34	не задовільно	2	F (не задовільно з обов'язковим повторним проходженням практики)

ІХ. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Звіт за результатами виробничої практики (з фаху) оформляється згідно плану-графіку (*Див. Додаток 1*), заповненого щоденника практики, в якому зазначаються всі види робіт, які виконували здобувачі під час виробничої практики, дати та відмітку керівника про їх виконання (*Див. Додаток 2*) та індивідуального щоденника здобувача-практиканта, який містить більш детальну інформацію про форми, часові межі і виконання робіт окремо кожного здобувача на практиці (*Див. Додаток 3*).

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача про проходження практики – письмовий звіт. У звіті мають бути відомості про виконання здобувачем усіх розділів програми практики, список використаної літератури тощо: (*Див. Додаток 4 «Звітні матеріали про проходження виробничої практики, Див. Додаток 5 «Індивідуальний звіт проходження виробничої практики»*).

X. ДОКУМЕНТИ

Додаток 1. План-графік проходження виробничої практики

Етапи робіт:	Пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	Ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	Відповідальні/ виконавці	
	/дата																											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26		
Установчі збори. Знайомство з і специфікою роботи бази практики.																											Керівник кафедри, керівник поля/ група студентів	
Розробка методологічної частини Програми соціологічного дослідження;																											Керівник поля/ група студентів	
Розробка методичної частини Програми соціологічного дослідження;																											Центр / група студентів	
Розробка процедурної частини Програми соціологічного дослідження;																											Центр	
Обговорення і затвердження Програми соціологічного дослідження.																											Керівник поля/ всі групи студентів	
Розробка дизайну анкети /гайду/сценарію																											Центр, бригадири поля	
Обговорення і затвердження дизайну анкети/ гайду/сценарію																											Центр / всі групи студентів	
Проведення пілотажного (пробного) дослідження спрямованого на опанування методики збору первинних даних.																											Центр, бригадири поля	
Розробка інструментарію комп'ютерної обробки результатів пілотажного (пробного) дослідження																											Центр	
Обробка результатів пілотажного (пробного) дослідження/ стенографування																											Всі здобувачі	
Формування масивів одно й двовимірних розподілів (таблиць)/транскрибування/ щільний опис/контент-аналіз																												Всі здобувачі
Презентація результатів дослідження																											Керівники	

ЩОДЕННИК ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Здобувачів вищої освіти IV курсу спеціальності соціології
за період з «__» _____ 20__ року по «__» _____ 20__ року

Дата	Види виконаних робіт	Відмітки про виконання
	Установчі збори. Знайомство з і специфікою роботи бази практики.	
	Розробка методологічної частини Програми соціологічного дослідження	
	Розробка методичної частини Програми соціологічного дослідження	
	Розробка організаційно-процедурної частини Програми соціологічного дослідження;	
	Обговорення і затвердження Програми соціологічного дослідження	
	Розробка дизайну анкети /гайду/сценарію	
	Обговорення і затвердження дизайну анкети/ гайду/сценарію	
	Проведення пілотажного (пробного) дослідження спрямованого на опанування методики збору первинних даних.	
	Розробка інструментарію комп'ютерної обробки результатів пілотажного (пробного) дослідження	
	Обробка результатів пілотажного (пробного) дослідження/ стенографування	
	Формування масивів одно й двовимірних розподілів (таблиць) /транскрибування/ щільний опис /контент-аналіз/ квантифікація	
	Презентація результатів дослідження	

Керівник практики _____

(підпис)

зав.каф. Афанасьєва Людмила Василівна

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Щоденник
проходження виробничої практики
здобувача вищої освіти 4 курсу факультету інформатики, математики та економіки

.....
(П.І.Б.)

за період з.....по.....20_ року.

Керівник практики _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Дата	Види виконаних робіт	Відмітка про виконання керівника бази практики
	Установчі збори. Знайомство з і специфікою роботи бази практики.	
	Розробка методологічної частини Програми соціологічного дослідження	
	Розробка методичної частини Програми соціологічного дослідження	
	Розробка процедурної частини Програми соціологічного дослідження	
	Обговорення і затвердження Програми соціологічного дослідження	
	Розробка дизайну анкети /гайду/сценарію	
	Обговорення і затвердження дизайну анкети/ гайду/сценарію	
	Проведення пілотажного (пробного) дослідження спрямованого на опанування методики збору первинних даних.	
	Розробка інструментарію комп'ютерної обробки результатів пілотажного (пробного) дослідження	
	Обробка результатів пілотажного (пробного) дослідження/ стенаграфування	
	Формування масивів одно й двовимірних розподілів (таблиць)/транскрибування/ щільний опис/контент-аналіз	
	Презентація результатів дослідження	

Підпис практиканта _____

Підпис керівника практики _____

ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА _____

**ЗВІТНІ МАТЕРІАЛИ
ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Здобувача(ки) IV курсу за спеціальністю 054 Соціологія
освітньої-професійної програми Соціології

(прізвище, ім'я, по батькові)

Термін практики з _____ по _____ 20__ р.

Керівник практики від кафедри

(науковий ступінь, вчене звання керівника)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник бази практики

(науковий ступінь, вчене звання керівника)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Звіт зданий на кафедру _____
(дата)

Захист звіту _____
(дата)

ОЦІНКА ЗА ПРАКТИКУ _____

Мелітополь – 20__ р.

ЗРАЗОК ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗВІТУ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ЗВІТ
ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИМелітопольський державний педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ЩОДЕННИК ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Здобувача (ки)Факультет: інформатики, математики та економікиКафедра: соціології та філософіїРівень вищої освіти: другий (магістерський)Спеціальність: 054 СоціологіяГалузь знань: 05 Соціальні та поведінкові наукиОсвітньо-професійна програма: Соціологія муніципальної політикиВид практики: виробнича практикаБаза практики:Курс магістратураГрупаКерівник бази практики:Період проходження практики:

Календарний графік проходження навчальної практики

№ з/п	Стислий опис виконаних на практиці робіт	Тижні проходження практики				Відмітки про виконання
	Установчі збори. Знайомство зі специфікою роботи бази практики. Ознайомлення здобувачів з завданнями та змістом виробничої практики, методикою майбутньої роботи, порядком ведення щоденника, робочих спостережень і нотатків, збору й обробки матеріалів тощо.					
	Розробка методологічної та методичної частини Програми соціологічного дослідження. Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо					
	Обговорення і затвердження Програми соціологічного дослідження. Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо					
	Проведення пілотажного (пробного) дослідження спрямованого на опанування методики збору первинних даних. Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо					

Розробка інструментарію комп'ютерної обробки результатів пілотажного (пробного) дослідження. Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо							
Обробка результатів пілотажного (пробного) дослідження. Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо							
Організація і проведення анкетного опитування. Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо							
Формування масивів одно й двовимірних розподілів (таблиць)/ Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо							
Підготовка звіту за результатами анкетного опитування. Розробка організаційно-процедурною частини, ведення щоденника та нотатків, збір й обробка матеріалів тощо							

Керівник бази практики _____ _____

НОТАТКИ....

**Характеристика
керівника бази практики
на роботу здобувача вищої освіти в рамках виробничої практики**

(прізвище, ім'я по батькові)

Основні позиції:

1. Де проходив практику (в якій організації, установі)

2. Коли проходив практику (з якого і по який час) _____

3. Під чийм керівництвом проходив практику (П. І.Б., посада керівників практики на місцях)

4. Ставлення здобувача до практики (інтерес до роботи, ініціатива, старанність, характер виконуваних здобувачем робіт, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, рівень оволодіння практичними навичками тощо).

5 Якість виконаної практичної роботи, ступінь проявленої самостійності у роботі, як засвоєно програмний матеріал практики, як оволодів практичними уміннями і навиками за спеціальністю

6. Рівень теоретичної підготовки (чітке розуміння суті обраної наукової проблеми, знання відповідного матеріалу, публікацій з обраної проблематики, недоліки в теоретичній підготовці практиканта, які виявились під час практики)

7. Повнота виконання здобувачем програми проходження виробничої практики

8. Рівень організованості та дисциплінованості, здатність до адаптації в нових умовах, вміння працювати в колективі, рівень комунікабельності.

Дата , підпис

_____ _____

Печатка

ПРОТОКОЛ

Про проведення Виробничої практики здобувачів вищої освіти IV року навчання ступеня вищої освіти Бакалавр за спеціальністю 054 Соціологія освітньо-професійної програми Соціологія факультету інформатики, математики та економіки Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

1. Терміни проведення: дата місяць – дата місяць 20__ року.
2. Кількість здобувачів згідно наказу: __ осіб.
3. Кількість здобувачів, які проходили практику: __ осіб.
4. Кількість здобувачів, які не пройшли практику: __ осіб.
5. База практики: Центр соціологічних досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
6. Оцінки за практику:
 - “відмінно” – __ осіб,
 - “добре” – __ осіб,
 - “задовільно” – __ особи,
 - “незадовільно” – __ осіб,
 - “не з'явилися” – __ осіб.
7. Пропозиції щодо вдосконалення організаційних питань проведення практики: __.
8. Пропозиції щодо вдосконалення змісту практики: __.
9. Загальна кількість керівників практики: __ осіб.

Керівник практики: _____ _Афанасьєва Л.В. (ПІБ керівника практики по факультету)